

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

9. november 2010*

I sag C-137/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Budapesti II. és III. kerületi bíróság (Ungarn) ved afgørelse af 27. marts 2008, indgået til Domstolen den 7. april 2008, i sagen:

VB Pénzügyi Lízing Zrt.

mod

Ferenc Schneider, har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts og J.-C. Bonichot samt dommerne R. Silva de Lapuerta (refererende dommer), M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lohmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen og P. Lindh,

* Processprog: ungarsk.

generaladvokat: V. Trstenjak
justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den ungarske regering ved J. Fazekas, R. Somssich og K. Borvölgyi samt M. Fehér, som befuldmægtigede
- Irland ved D.J. O'Hagan, som befuldmægtiget, bistået af A.M. Collins, SC
- spanske regering ved J. López-Medel Bascónes, som befuldmægtiget
- den nederlandske regering ved C.M. Wissels, som befuldmægtiget
- Det Forenede Kongeriges regering ved S. Ossowski og L. Seeboruth, som befuldmægtigede, samt ved barrister T. de la Mare

— Europa-Kommissionen ved B.D. Simon og W. Wils, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 6. juli 2010,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95, s. 29, herefter »direktivet«).
- ² Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem VB Pénzügyi Lízing Zrt. (herefter »VB Pénzügyi Lízing«) og F. Schneider vedrørende en anmodning om et betalingspåbud.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Artikel 23 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol har følgende ordlyd:

»I de tilfælde, der er omhandlet i artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, påhviler det den nationale ret, der beslutter at udsætte en sag og retter henvendelse til Domstolen, at oversende denne beslutning til Domstolen. Domstolens justitssekretær giver herefter meddelelse om beslutningen til sagens parter, medlemsstaterne og Kommissionen samt til den institution, det organ, det kontor eller det agentur i Unionen, der har vedtaget den retsakt, hvis gyldighed eller fortolkning omtvistes.

Parterne, medlemsstaterne, Kommissionen og i påkommende tilfælde den institution, det organ, det kontor eller det agentur i Unionen, der har vedtaget den retsakt, hvis gyldighed eller fortolkning omtvistes, kan inden to måneder fra sidstnævnte meddelelse indgive indlæg eller andre skriftlige udtalelser til Domstolen.

[...]«

- 4 Direktivets formål er ifølge artikel 1, stk. 1, »indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere«.

5 Direktivets artikel 3, stk. 1 og 2, bestemmer:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

«

6 Direktivets artikel 3, stk. 3, henviser til dettes bilag, der indeholder en »vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige«. Punkt 1 i dette bilag omhandler »[k]ontraktvilkår, hvis formål eller virkning er følgende:

[...]

q) at ophæve eller indskrænke forbrugers adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler [...]«

7 Ordlyden af direktivets artikel 6, stk. 1, er som følger:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

8 Direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.

2. De i stk. 1 nævnte midler skal omfatte bestemmelser, i henhold til hvilke personer eller organisationer, der ifølge national lov har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, efter national ret kan indbringe en sag for retsmyndighederne eller de kompetente administrative myndigheder, for at disse kan afgøre, om kontraktvilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og anvende egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af sådanne kontraktvilkår til ophør.«

Nationale bestemmelser

- 9 På tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen fandt den borgerlige lovbog i den affattelse, der følger af lov nr. III af 2006, og regeringens bekendtgørelse nr. 18/1999 om vilkår, der anses for at være urimelige i forbrugeraftaler, anvendelse.
- 10 I forbrugerkontrakter er ifølge § 209/A, stk. 2, i den borgerlige lovbog urimelige bestemmelser, som er en del af kontrakten eller de almindelige forretningsbetingelser, samt bestemmelser, som er blevet fastsat forud og ensidigt uden individuel forhandling af den part, som kontraherer med forbrugeren, ugyldige.
- 11 Regeringens bekendtgørelse nr. 18/1999 inddeler kontraktvilkårene i to kategorier. Under en første kategori henhører kontraktvilkår, hvis brug der er forbud imod i forbrugeraftaler, og som følgelig ipso jure er ugyldige. Den anden kategori omfatter vilkår, som betragtes som urimelige, indtil det modsatte er bevist, idet ophavsmanden til et sådant vilkår kan afkræfte denne formodning.
- 12 § 155/A, stk. 2, i lov om borgerlig retspleje har følgende ordlyd:

»Retten beslutter at forelægge De Europæiske Fællesskabers Domstol et præjudicielt spørgsmål ved kendelse og udsætter samtidig sagen. Retten formulerer i sin kendelse det spørgsmål, der forelægges Domstolen med henblik på at opnå en præjudiciel afgørelse og redegør for de faktiske omstændigheder og den relevante ungarske

lovgivning i den udstrækning, det er nødvendigt, for at Domstolen kan besvare det forelagte spørgsmål. Retten fremsender sin kendelse til Domstolen og sender den samtidig til Justitsministeren til orientering.»

- ¹³ Ifølge § 164, stk. 1, i den pågældende lov er det normalt den part, som har interesse i, at retten anser de faktiske omstændigheder for bevist, der har bevisbyrden for de faktiske forhold, som er nødvendige for at afgøre sagen. Ifølge bestemmelsens stk. 2 kan retten dog ex officio anordne bevisforanstaltninger, hvis der er mulighed herfor efter gældende lovgivning.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- ¹⁴ Parterne i hovedsagen indgik den 14. april 2006 en låneaftale med henblik på finansiering af et bilkøb.
- ¹⁵ Da F. Schneider ikke længere overholdt sine forpligtelser i henhold til aftalen, opsagde VB Pénzügyi Lízing låneaftalen og anlagde sag ved den forelæggende ret med henblik på at opnå tilbagebetaling af en fordring på 317 404 HUF samt betaling af de renter, der var påløbet det udestående beløb, og omkostninger.
- ¹⁶ VB Pénzügyi Lízing anmodede ikke om et betalingspåbud ved den ret, som er den kompetente retsinstans i betragtning af F. Schneiders bopæl, men påberåbte sig en værnetingsklausul i låneaftalen, hvorefter afgørelsen af tvister mellem parterne er undergivet den forelæggende rets enekompetence.

- 17 Der blev udstedt betalingspåbud inden for rammerne af en såkaldt »ikke-kontradiktorisk« procedure, hvorefter det ikke kræves, at retten afholder et retsmøde eller hører modparten. Ved udstedelsen af betalingspåbuddet rejste den forelæggende ret ikke tvivl om den stedlige kompetence eller om den værnetingsklausul, der fandtes i låneaftalen.
- 18 F. Schneider gjorde indsigelser mod betalingspåbuddet ved den forelæggende ret uden dog at præcisere grundene til indsigelsen. Indsigelsen havde den retlige konsekvens, at proceduren blev kontradiktorisk og forløb i overensstemmelse med de almindelige retsplejebestemmelser.
- 19 Retten fastslog, at F. Schneider ikke havde bopæl i dens retskreds, skønt det af de gældende civilprocesretlige bestemmelser fulgte, at den stedligt kompetente ret til afgørelse af en tvist som den pågældende er den, i hvis retskreds sagsøgtens bopæl befinder sig.
- 20 På denne baggrund har Budapesti II. és III. kerületi bíróság besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Kræver forbrugerbeskyttelsen i [direktivet], at en national dommer — uanset proceduren, og uanset om den er kontradiktorisk — som led i kontrollen af sin egen kompetence ex officio prøver, om et for ham fremlagt kontraktvilkår er urimeligt, selv om dette ikke er blevet gjort gældende?

- 2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, hvilke kriterier skal den nationale dommer da lægge til grund i forbindelse med denne kontrol, navnlig såfremt værneting i henhold til kontraktvilkåret ikke er tjenesteyderens hjemsted, men et andet værneting i nærheden af dette hjemsted?
- 3) Er artikel 23, stk. 1, i [statutten for Domstolen] til hinder for, at den nationale dommer underretter justitsministeriet i sin egen medlemsstat om en anmodning om præjudiciel afgørelse samtidig med, at denne forelægges?»

Retsforhandlingerne for Domstolen

- 21 Ved afgørelse truffet af Domstolens præsident den 13. februar 2009 blev retsforhandlingerne udsat på Domstolens afsigelse af dom af 4. juni 2009, Pannon GSM (sag C-243/08, Sml. I, s. 4713).
- 22 Som følge af afsigelsen af denne dom meddelte den forelæggende ret den 2. juli 2009 Domstolen, at den ikke længere anså det for nødvendigt at opnå en besvarelse af det første og det andet spørgsmål, som den oprindeligt forelagde ved kendelse af 27. marts 2008. Derimod meddelte retten, at den fortsat ønskede en besvarelse af det tredje spørgsmål.
- 23 Den pågældende ret har endvidere rejst spørgsmål om Domstolens rolle, når det drejer sig om at sikre en ensartet anvendelse i alle medlemsstater af det niveau for beskyttelsen af forbrugernes rettigheder, som er garanteret ved direktivet. I denne

forbindelse har retten anført, at den mener, at det kan udledes af præmis 34 og 35 i Pannon GSM-dommen, at de særlige kendetegn ved den retssag, som inden for rammerne af national ret gennemføres mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren, ikke kan udgøre en faktor, som kan påvirke den retlige beskyttelse, som forbrugeren nyder i medfør af direktivets bestemmelser. Det fremgår navnlig af nævnte præmis 34 og 35, at den nationale ret ex officio skal undersøge, om et kontraktvilkår er urimeligt, så snart den råder over de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver.

24 Den forelæggende ret er imidlertid af den opfattelse, at Domstolens bemærkninger i de relevante præmisser i Pannon GSM-dommen ikke gør det muligt at afgøre spørgsmålet om, hvorvidt den nationale ret alene kan tage stilling ex officio til et kontraktvilkårs urimelige karakter, når den råder over de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver, eller om undersøgelsen ex officio af denne urimelige karakter derimod også medfører, at den nationale ret i forbindelse hermed er forpligtet til af egen drift at indhente de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som prøvelsen kræver.

25 Under disse omstændigheder har Budapesti II. és III. kerületi bíróság besluttet at forelægge Domstolen følgende yderligere præjudicielle spørgsmål:

»1) Har Domstolen som følge af sin kompetence i henhold til artikel [267 TEUF] også kompetence til at fortolke begrebet »[urimeligt] kontraktvilkår« i artikel 3, stk. 1, i [direktivet] og de kontraktvilkår, som er nævnt i direktivets bilag?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, kan den nationale ret, når den anmoder om en sådan fortolkning i en præjudiciel forelæggelse af hensyn til en ensartet anvendelse i alle medlemsstater af det niveau for beskyttelsen af forbrugernes rettigheder, som er garanteret ved [direktivet], da rejse spørgsmål om,

hvilke aspekter den kan eller skal tage hensyn til, såfremt de generelle kriterier, der er fastsat i direktivet, skal anvendes på et særligt, individuelt kontraktvilkår?

- 3) Kan den nationale ret, selv om parterne i sagen ikke har anmodet derom, såfremt den selv bliver opmærksom på, at et kontraktvilkår kan være urimeligt, ex officio foretage en efterprøvelse med henblik på at fastslå de retlige og faktiske omstændigheder, som er nødvendige for at kunne foretage denne vurdering, selv om dette efter national ret kun er muligt, såfremt parterne anmoder derom?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det tredje spørgsmål, som oprindeligt blev forelagt

- ²⁶ Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 23, stk. 1, i statuten for Domstolen er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter den dommer, som indleder en præjudiciel forelæggelsesprocedure, samtidigt underretter justitsministeriet herom.

- ²⁷ Det skal i denne forbindelse bemærkes, at artikel 23, stk. 1, i statuten for Domstolen, som bestemmer, at den nationale rets beslutning om at udsætte en sag og rette henvendelse til Domstolen oversendes til Domstolen af denne nationale ret, hvorefter Domstolens justitssekretær giver meddelelse om beslutningen til sagens parter, medlemsstaterne og Kommissionen samt til andre institutioner, organer eller agenturer i

Unionen, ikke indeholder nogen indikationer om andre informationsforanstaltninger, som skal træffes af den nationale ret i forbindelse med beslutningen om at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål.

- 28 For at besvare det forelagte spørgsmål skal det understreges, at den ordning, som er indført ved artikel 267 TEUF, med henblik på at sikre en ensartet fortolkning af EU-retten i medlemsstaterne indfører et direkte samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter inden for rammerne af en procedure, hvor parterne ikke kan gribe ind i sagsbehandlingen (jf. dom af 10.7.1997, sag C-261/95, *Palmisani*, Sml. I, s. 4025, præmis 31, af 12.2.2008, sag C-2/06, *Kempter*, Sml. I, s. 411, præmis 41, og af 16.12.2008, sag C-210/06, *Cartesio*, Sml. I, s. 9641, præmis 90).
- 29 Den præjudicielle forelæggelse er således baseret på en dialog domstolene imellem, hvis indledning udelukkende beror på den nationale domstols bedømmelse af relevansen og nødvendigheden af forelæggelsen (jf. *Kempter*-dommen, præmis 42, og *Cartesio*-dommen, præmis 91).
- 30 Henset til disse principper, som danner grundlaget for den præjudicielle mekanisme, og henset til det forelagte spørgsmål skal det afgøres, hvorvidt den oplysningsforpligtelse, som det drejer sig om, kan have indflydelse på de muligheder, som de nationale retsinstanser råder over i henhold til artikel 267 TEUF.
- 31 I denne forbindelse forekommer en forpligtelse som den i hovedsagen omhandlede ikke at kunne betragtes som et indgreb i den mekanisme for dialog mellem retsinstanser, som er indført ved artikel 267 TEUF.

- 32 Den forpligtelse, som de nationale retsinstanser i den pågældende medlemsstat er underlagt til at underrette justitsministeren på tidspunktet for fremsendelsen af forelæggelsesafgørelsen til Domstolen, udgør ikke en betingelse for en sådan forelæggelse. Den kan således ikke have indflydelse på de pågældende retsinstansers ret til at fremsende en sådan anmodning om præjudiciel afgørelse eller tilsidesætte de beføjelser, der er tillagt dem i henhold til artikel 267 TEUF.
- 33 En eventuel tilsidesættelse af denne oplysningsforpligtelse ses i øvrigt ikke at medføre nogen retlige konsekvenser, som kan gribe ind i proceduren efter artikel 267 TEUF.
- 34 Som generaladvokaten har anført i punkt 74 i forslaget til afgørelse, er der i øvrigt ikke fremført noget forhold, hvoraf det kan udledes, at de nationale retsinstanser i den pågældende medlemsstat på grund af den omhandlede oplysningsforpligtelse kan blive afholdt fra at gøre brug af deres ret til at forelægge Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse.
- 35 Følgelig skal det tredje spørgsmål, som oprindeligt er forelagt, besvares med, at artikel 23, stk. 1, i statutten for Domstolen ikke er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter den dommer, som indleder en præjudiciel forelæggelsesprocedure, samtidigt ex officio underretter justitsministeriet i den pågældende medlemsstat herom.

Det første og det andet spørgsmål, som blev forelagt efterfølgende

- 36 Med disse spørgsmål, som bør behandles under ét, ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 267 TEUF skal fortolkes således, at Domstolens kompetence omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i direktivets artikel 3, stk. 1, og i

direktivets bilag samt de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af direktivets bestemmelser.

- 37 For at besvare de pågældende spørgsmål skal det bemærkes, at den ved artikel 267 TEUF indførte procedure er et middel til samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter, som giver Domstolen mulighed for at forsyne de nationale retter med de elementer vedrørende fortolkningen af EU-retten, som er nødvendige for, at de kan afgøre den for dem verserende tvist (jf. bl.a. dom af 8.11.1990, sag C-231/89, *Gmurzynska-Bscher*, Sml. I, s. 4003, præmis 18, og af 12.3.1998, sag C-314/96, *Djabali*, Sml. I, s. 1149, præmis 17).
- 38 Hvad angår de EU-retlige bestemmelser, som kan gøres til genstand for en sag ved Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF, bemærkes, at Domstolen har kompetence til uden undtagelse at afgøre spørgsmål om fortolkningen af traktater og retsakter fra Unionens institutioner, organer og agenturer (jf. dom af 13.12.1989, sag C-322/88, *Grimaldi*, Sml. s. 4407, præmis 8, og af 11.5.2006, sag C-11/05, *Friesland Coberco Dairy Foods*, Sml. I, s. 4285, præmis 35 og 36).
- 39 Følgelig og for så vidt angår en EU-retlig lovgivning kan Domstolen af en national retsinstans blive anmodet om fortolkningen af begreber, som findes i afledt ret, såsom begrebet »urimeligt kontraktvilkår«, som findes i direktivet og dets bilag.
- 40 Domstolen har i denne forbindelse fastslået, at direktivets artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, samlet set definerer de almindelige kriterier, der gør det muligt at vurdere, om de kontraktvilkår, som er underlagt direktivets bestemmelser, er urimelige (jf. dom af 3.6.2010, sag C-484/08, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, Sml. I, s. 4785, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

- 41 Der er i øvrigt blevet rejst et lignende spørgsmål i forbindelse med den præjudicielle forelæggelse, som gav anledning til Pannon GSM-dommen, for så vidt som den forelæggende ret i hovedsagen i denne sag anmodede om retningslinjer vedrørende de kriterier, som den nationale domstol skal inddrage med henblik på at vurdere, om et kontraktvilkår eventuelt er urimeligt.
- 42 I denne forbindelse bemærkede Domstolen i den pågældende doms præmis 37-39, at direktivets artikel 3 kun indeholder en abstrakt definition af, hvad der gør, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, at det bilag, som direktivets artikel 3, stk. 3, henviser til, kun indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige, og at direktivets artikel 4 bestemmer, at det skal vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse.
- 43 Under disse omstændigheder præciserede Domstolen i sin besvarelse af det forelagte spørgsmål, at det påhviler den nationale ret at afgøre, hvorvidt et kontraktvilkår opfylder kriterierne for at anses for »urimeligt« som omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 1, og at den nationale ret herved skal tage hensyn til den omstændighed, at et vilkår i en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, som er indsat uden at have været genstand for individuel forhandling, og som henlægger enekompetencen til retten i den retskreds, hvor den erhvervsdrivendes hjemsted befinder sig, kan anses for urimeligt (jf. Pannon GSM-dommen, præmis 44).
- 44 Herefter skal det første og det andet spørgsmål, som blev forelagt efterfølgende, besvares med, at artikel 267 TEUF skal fortolkes således, at Domstolens kompetence omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i direktivets artikel 3, stk. 1, og i direktivets bilag samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af direktivets bestemmelser,

idet det tilkommer den pågældende retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde.

Det tredje spørgsmål, som blev forelagt efterfølgende

⁴⁵ Med dette spørgsmål, som er formuleret meget generelt, ønsker den forelæggende ret oplyst, hvilket ansvar den har i henhold til direktivets bestemmelser fra det tidspunkt, hvor retten rejser tvivl om den eventuelle urimelige karakter af en værnetingsklausul, hvorefter en ret tillægges stedlig enekompetence. Den pågældende ret ønsker særligt oplyst, om den nationale retsinstans i en sådan situation har en forpligtelse til ex officio at indlede en undersøgelse med henblik på at fastslå de retlige og faktiske omstændigheder, som er nødvendige for at kunne foretage en vurdering af, om der foreligger et sådant vilkår, selv om dette efter national ret kun er muligt, såfremt en af parterne anmoder derom.

⁴⁶ For at besvare det stillede spørgsmål må det bemærkes, at i henhold til fast retspraksis hviler den ved direktivet indførte beskyttelsesordning på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at han kan øve nogen indflydelse på disses indhold (jf. dom af 27.6.2000, forenede sager C-240/98 — C-244/98, Océano Grupo Editorial og Salvat Editores, Sml. I, s. 4941, præmis 25, af 26.10.2006, sag C-168/05, Mostaza Claro, Sml. I, s. 10421, præmis 25, og af 6.10.2009, sag C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, Sml. I, s. 9579, præmis 29).

- 47 Domstolen har ligeledes fastslået, at under hensyntagen til denne svagere stilling bestemmer direktivets artikel 6, stk. 1, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende for forbrugeren. Som det fremgår af retspraksis, er der tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem kontraktparternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (jf. Mostaza Claro-dommen, præmis 36, og Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 30).
- 48 For at sikre den ved direktivet tilsigtede beskyttelse har Domstolen understreget, at uligheden mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende alene kan ophæves ved positive foranstaltninger, der er uafhængige af kontraktparterne selv (jf. dommen i sagen Océano Grupo Editorial og Salvat Editores, præmis 27, Mostaza Claro-dommen, præmis 26, samt Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 31).
- 49 I forbindelse med de opgaver, som påhviler den nationale retsinstans i henhold til direktivets bestemmelser, skal den undersøge, om et kontraktvilkår, som er genstand for den sag, der er indbragt for den, falder inden for direktivets anvendelsesområde. I bekræftende fald skal retten undersøge — hvis nødvendigt ex officio — vilkåret i lyset af kravene til forbrugerbeskyttelse, som følger af dette direktiv.
- 50 Hvad angår første del af den undersøgelse, som den nationale retsinstans skal gennemføre, fremgår det af direktivets artikel 1 sammenholdt med artikel 3, at det finder anvendelse på værnetingsklausuler om stedlig enekompetence i en kontrakt indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, som ikke har været genstand for individuel forhandling.
- 51 For at sikre effektiviteten af den forbrugerbeskyttelse, som EU-lovgiver har ønsket, skal den nationale retsinstans således i alle tilfælde og uanset bestemmelserne i national ret afgøre, om det omstridte vilkår har været genstand for en individuel forhandling mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren eller ej.

- 52 Hvad angår anden del af den pågældende undersøgelse bemærkes, at den kontrakt-klausul, der er genstand for hovedsagen, tillægger — som den forelæggende ret har anført — stedlig enekompetence til en domstol, som ikke er den domstol, i hvis retskreds sagsøgte har bopæl, eller i hvis retskreds sagsøgeren har sit hovedsæde, men den, som ligger tættest på sidstnævntes hovedsæde i såvel geografisk som transportmæssig henseende.
- 53 Med hensyn til en klausul, der uden at have været genstand for individuel forhandling var indsat i en kontrakt, som var indgået mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, og hvorved en enekompetence blev tillagt retten i den retskreds, hvor den erhvervsdrivendes hjemsted var beliggende, har Domstolen fastslået i præmis 24 i dommen i sagen *Océano Grupo Editorial og Salvat Editores*, at en sådan klausul måtte anses for urimelig i direktivets artikel 3's forstand, i det omfang den til trods for kravet om god tro bevirkede en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.
- 54 Det skal bemærkes, at den klausul, som den nationale ret har rejst tvivl om i hovedsagen, i lighed med et vilkår, hvis formål er i alle de tvister, der udspringer af kontrakten, at henlægge kompetencen til retten i den retskreds, hvor den erhvervsdrivendes hjemsted befinder sig, pålægger forbrugeren byrden ved at være forpligtet til at anerkende en ret som enekompetent, der kan være langt væk fra hans bopæl, hvilket kan gøre det vanskeligere for ham at give møde. I sager vedrørende mindre beløb kan forbrugerens udgifter til at give møde efter omstændighederne vise sig at være en alvorlig hindring og bevirke, at han afstår fra ethvert søgsmål eller enhver varetagelse af sine interesser. Et sådant vilkår hører således til den kategori af vilkår, hvis formål eller virkning er at ophæve eller indskrænke forbrugerens adgang til at rejse søgsmål, en kategori, der er omhandlet i punkt 1, litra q), i bilaget til direktivet (jf. dommen i sagen *Océano Grupo Editorial og Salvat Editores*, præmis 22).

- 55 En sådan værnetingsklausul gør det i øvrigt muligt for den erhvervsdrivende at samle alle retssager vedrørende hans erhvervsmæssige virksomhed ved en eneste domstol, som ikke er den forbrugeren hører under, hvorved det både bliver lettere at tilrettelægge virksomhedens fremmøde, og omkostningerne herved mindskes (jf. i denne retning dommen i sagen *Océano Grupo Editorial og Salvat Editores*, præmis 23).
- 56 Det tredje spørgsmål, som blev forelagt efterfølgende, skal herefter besvares med, at den nationale retsinstans *ex officio* skal indlede en undersøgelse med henblik på at konstatere, om en værnetingsklausul om stedlig enekompetence i den kontrakt, som er genstand for den sag, der er indbragt for den, og som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, falder inden for direktivets anvendelsesområde, og i bekræftende fald *ex officio* undersøge, om klausulen eventuelt er urimelig.

Sagens omkostninger

- 57 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 23, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol er ikke til hinder for en national bestemmelse, hvorefter den dommer, som indleder en præjudiciel forelæggelsesprocedure, samtidigt *ex officio* underretter justitsministeriet i den pågældende medlemsstat herom.

- 2) Artikel 267 TEUF skal fortolkes således, at Den Europæiske Unions Domstols kompetence omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler og i direktivets bilag samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af direktivets bestemmelser, idet det tilkommer den pågældende retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde.

- 3) Den nationale retsinstans skal ex officio indlede en undersøgelse med henblik på at konstatere, om en værnetingsklausul om stedlig enekompetence i den kontrakt, som er genstand for den sag, der er indbragt for den, og som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, falder inden for direktivets anvendelsesområde, og i bekræftende fald ex officio undersøge, om klausulen eventuelt er urimelig.

Underskrifter